

В І Д Г У К
офіційного опонента на дисертаційну роботу Дакал Наталії Адамівни
«Визначення індивідуального стилю діяльності борців високої
кваліфікації з урахуванням психофізіологічних характеристик»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата наук з
фізичного виховання та спорту за спеціальністю
24.00.01. - олімпійський і професійний спорт

Актуальність теми дисертації.

На сучасному етапі розвитку спортивна боротьба характеризується зростанням майстерності борців, які виступають на офіційних міжнародних змаганнях. Дана обставина підвищує інтенсивність та конкурентність змагальних сутичок. Наявність високої конкуренції серед провідних спортсменів світу призводить до пошуку новітніх шляхів підвищення ефективності змагальної діяльності.

Одним з найбільш доцільних шляхів підвищення ефективності змагальної діяльності борців високої кваліфікації є адекватне удосконалення техніко-спортивної майстерності з урахуванням індивідуальних стильових особливостей спортсменів. Ці особливості визначають направленість формування індивідуального стилю змагальної діяльності з урахуванням психофізіологічних особливостей та подальшим вибором найбільш відповідних технічних дій та тактичних варіантів ведення поєдинку.

Враховуючи той факт, що цілеспрямоване формування індивідуального стилю ведення змагальної боротьби відбувається у спортсменів стихійно і не керовано та не має теоретичного обґрунтування, саме визначення індивідуального стилю діяльності борців високої кваліфікації з урахуванням психофізіологічних характеристик спортсменів, розробка рекомендацій визначення стилю ведення поєдинку, залежно від психофізіологічних і мотиваційних характеристик, дозволить раціонально будувати багаторічну підготовку спортсменів, яка базується на реалізації об'єктивних закономірностей формування найвищої майстерності в

конкретному виді спорту, більш ефективно здійснювати корекцію тренувального процесу та змагальної діяльності борців високої кваліфікації.

Виходячи з вищезгаданого, дисертаційна робота Дакал Наталії Адамівни «Визначення індивідуального стилю діяльності борців високої кваліфікації з урахуванням психофізіологічних характеристик» є актуальною.

Актуальність роботи також визначає той факт, що вона виконувалась в межах теми Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр., тема 2.23 «Превентивні програми нейропсихофізіологічної підтримки спортсменів високої кваліфікації на заключних етапах багаторічної підготовки» (номер держреєстрації 0111U001730).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій з їх критичною оцінкою порівняно з відомими рішеннями.

Структура дисертації складається з вступу, аналітичного розділу, методичного розділу, двох розділів результатів досліджень, розділу аналізу та узагальнення результатів досліджень, практичних рекомендацій, висновків, списку літератури, додатків.

Аналітичний огляд розкриває сучасний стан досліджень, які присвячені індивідуалізації підготовки у спортивних єдиноборствах, питанням формуванню індивідуального стилю діяльності спортсменів.

Огляд літератури повністю відповідає суті дисертації, викладений логічно і розкриває питання визначення психофізіологічних станів, їх вікових особливостей та сучасних підходів формування індивідуального стилю діяльності спортсменів.

Для обґрунтування отриманих результатів автором застосовувалися роботи з теорії і методики спортивного тренування (Бойко В.Ф., 2006; Платонов В.М., 2015), побудови та контролю тренувального процесу у єдиноборствах (Радченко Ю.А., 2011; Tunnemann H., 2013), проблеми професійного відбору в спорті (Артемьева Г. П., 2007; Латишев С. В., 2009;

Шинкарук О. А., 2011), мотивації спортивної діяльності (Артем'єва Г. П., 2007; Бадмаєва Н. Ц., 2006; Бобровський А. В., 2005), індивідуально-типологічних особливостей (Ємшанова Ю.А., 2011; Платонов В.М., 2013), особливостей психофізіологічного контролю (Дудник О.К., 2008; Ильїн Є.П., 2005; Коробейніков Г.В., 2013; Лизогуб В.С. 2001; Макаренко М.В., 2014 Родіонова А.В., 2003).

Методичний розділ присвячено висвітленню використаних у роботі методик дослідження. Для вирішення поставлених задач використовувалися адекватні методи дослідження. Автор використовував психофізіологічні дослідження, методи психодіагностики, математичної статистики.

Автором протягом чотирьох етапів роботи було обстежено 75 спортсменів, членів національних збірних команд з боротьби греко-римського стилю (n=39) і дзюдо (n=36); чоловіки віком від 17 до 29 років, кваліфікація (ЗМС, МСМК та МС).

Автором визначено комплексний підхід до вивчення взаємозв'язку між індивідуальним стилем ведення поєдинку, психофізіологічними і мотиваційними характеристиками; досліджено психофізіологічні характеристики, які визначають схильність до атакуючого, комбінованого або захисного стилю ведення поєдинку, виявлено особливості психофізіологічних характеристик борців схильних до різних стилів ведення поєдинку.

За результатами аналізу підтверджені та доповнені дані про значущість психофізіологічних особливостей при визначенні індивідуального стилю діяльності борців.

Цінним результатом роботи є розробка рекомендацій до формування стилю ведення поєдинку з урахуванням психофізіологічних і мотиваційних характеристик, суть яких полягає у виявленні значущих показників психофізіологічних характеристик, що визначають спрямованість стилю змагальної діяльності.

Таким чином, задачі, які поставлені у дисертації виконані у повному обсязі.

Достовірність і новизна отриманих результатів.

В цілому, результати досліджень, отримані автором ретельно обґрунтовані, і доведена їх достовірність. Висновки дисертаційної роботи в цілому відображають отримані результати і відповідають меті та задачам дослідження.

Автором проведено комплексне дослідження, вивчено психофізіологічні характеристики, які визначають схильність до атакуючого, комбінованого або захисного стилю ведення поєдинку, виявлено особливості психофізіологічних характеристик борців схильних до різних стилів ведення поєдинку.

В процесі роботи запропоновано та апробовано комплексний науково-обґрунтований підхід до вивчення взаємозв'язку між індивідуальним стилем ведення поєдинку та психофізіологічними і мотиваційними характеристиками.

Уточнені і доповнені уявлення про важливість урахування психофізіологічних особливостей для визначення стилів ведення поєдинку, значимість функціональної рухливості нервових процесів спортсменів для ефективної змагальної діяльності.

Практичне значення результатів досліджень.

На основі проведеного дослідження автором розроблено практичні рекомендації, що дозволять здійснити орієнтацію спортсменів на певний стиль ведення поєдинку з урахуванням психофізіологічних особливостей; також отримані результати дозволять впровадити в систему поточного контролю прогностичні моделі, які спрямовані на корекцію та індивідуалізацію підготовки спортсменів високої кваліфікації.

Результати наукових досліджень впроваджені у тренувальний процес національних збірних команд з греко-римської боротьби та дзюдо, збірної

команди з боротьби НТУУ «КПІ», що підтверджено відповідними актами впровадження.

Повнота викладення матеріалу дисертації в опублікованих працях і авторефераті.

За матеріалами дисертації опубліковано сімнадцять наукових робіт, десять з них – у фахових виданнях з фізичного виховання та спорту, сім – в Україні, три – в зарубіжних спеціалізованих періодичних виданнях; шість публікацій апробаційного характеру і одна стаття, яка додатково відображає результати досліджень.

Рекомендації щодо використання результатів дисертації.

Матеріали досліджень можуть бути включені у практику підготовки спортсменів та у лекційні курси вузів України, які готують спеціалістів галузі олімпійського, професійного спорту та фізичного виховання.

Результати дисертаційної роботи доцільно використовувати у навчальних та навчально-тренувальних закладах Міністерства освіти і науки України, Міністерства молоді та спорту України, Академії педагогічних наук України, у спортивно-освітніх закладах.

Недоліки дисертації та автореферату щодо їх змісту та оформлення.

Оцінюючи в цілому, дисертаційну роботу Дакал Н.А. «Визначення індивідуального стилю діяльності борців високої кваліфікації з урахуванням психофізіологічних характеристик» позитивно, слід зупинитись на ряді положень, що потребують додаткових коментарів.

1. Для визначення індивідуального стилю діяльності борців високої кваліфікації з урахуванням психофізіологічних характеристик автором протягом чотирьох етапів роботи було обстежено 75 спортсменів віком від 17 до 29 років. Однак, як відомо найбільш інтенсивний розвиток різних функціональних систем, здібностей, стилів діяльності, особистих якостей відбувається саме в підлітковому віці, після чого формований стиль

діяльності стає менш мінливим. Тому доцільніше було б включити в групу обстежуваних спортсменів віком від 19 років.

2. При аналізі психофізіологічних особливостей всі обстежувані борці греко-римського стилю та дзюдо були розділені на три групи: перша група – борці з перевагою атакуючого стилю ведення бою; друга – спортсмени, які віддають перевагу комбінованому стилю (атака / захист); третя група – борці з перевагою захисного стилю ведення поєдинку. На жаль, у роботі недостатньо зазначена інформація щодо критеріїв поділу спортсменів саме на ці групи.

3. Автор при розподілі спортсменів на групи, використовував класичну класифікацію індивідуальних стилів ведення поєдинку в єдиноборствах, згідно якої борці розподіляються на два стилі – атакуючий та захисний. Запропонований комбінований стиль зустрічається вперше саме в цій роботі, що є достатньо обґрунтованим підходом. Однак, на нашу думку, цей розподіл враховує лише тактичний намір ведення поєдинку і не враховує особисту структуру майстерності в боротьбі, а саме – «силовики», «ігровики», «темповики» та арсенал «коронних» прийомів, які також є генетично обумовленими чинниками, що впливають на ефективність змагальної діяльності.

4. В процесі дослідження автором встановлено взаємозв'язок між психофізіологічними та мотиваційними характеристиками у спортсменів з різними стилями ведення поєдинку. На жаль, отримані результати не відображені у практичних рекомендаціях.

5. При розробці авторського підходу щодо визначення переважання індивідуального стилю діяльності борців високої кваліфікації з урахуванням психофізіологічних характеристик автором сформовано практичні рекомендації щодо отриманих результатів. Так, умовою для первинного визначення стилю ведення поєдинку є етап спеціалізованої базової підготовки. Але, на нашу думку, отримані автором результати необхідно застосовувати протягом всіх етапів багаторічної підготовки, починаючи з початкової підготовки.

Відповідність дисертації встановленим вимогам ВАК України.

Дисертаційна робота Дакал Н.А. «Визначення індивідуального стилю діяльності борців високої кваліфікації з урахуванням психофізіологічних характеристик» за своїми теоретичним і практичним рівнем відповідає вимогам п.11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567, і рекомендується до офіційного захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт у спеціалізованій вченій раді Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Наукові положення та висновки, які сформульовані у дисертації, базуються на достатній кількості експериментальних досліджень, мають науково обґрунтований характер, логічно пов'язані з отриманими результатами. Автореферат в основному відображає зміст дисертації.

Висновок

Дисертаційна робота Дакал Н.А. «Визначення індивідуального стилю діяльності борців високої кваліфікації з урахуванням психофізіологічних характеристик» є завершеним науковим дослідженням, що має як теоретичне, так і практичне значення, а її автор заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01– олімпійський і професійний спорт.

Завідувач кафедри єдиноборств
і силових видів спорту
Чорноморського державного університету
імені Петра Могили,
кандидат наук
з фізичного виховання та спорту

Підпис Ю.А. Радченко засвідчую

Нач. ВК Саєнко О.А.

*Відгук отримано
10.04.2017.*

М.С.Б.

Ю.А. Радченко

О.А. Саєнко